

31.5.2010

Dnro 1815/2/08

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kirsti Kurki-Suonio

PÄÄTÖS ADOPTION VAHVISTAMISTA KOSKEVASSA ASIASSA

1
ASIA

Oikeusasiamiehen kansliassa on ratkaistu 27.10.2008 adoptioevontaa ja adoption vahvistamista koskeva kantelu (dnro - - -). A kanteli oikeusasiamiehelle sen jälkeen, kun hänelle oli selvinnyt, että vahvistetun adoption jälkeen hän ei itse ollutkaan enää biologisen lapsensa oikeudellinen vanhempi. Kantelun käsittelyn aikana A teki hakemuksen Vantaan käräjäoikeudelle oman biologisen lapsensa adoptoimiseksi. Käräjäoikeus vahvisti adoption 18.3.2008. Päätöksen mukaan A adoptoi biologisen lapsensa B:n. Käräjäoikeus piti samalla voimassa samaa lasta koskevan aiemman adoption. Kysymyksessä ei kuitenkaan ollut lapseksiottamisesta annetun lain (jäljempänä *lapseksiottamislain*) 12 §:n 2 momentin mukainen niin sanottu perheen sisäinen adoptio, koska mainitut adoptiovanhemmat eivät olleet keskenään avioliitossa. Näytti siis siltä, että käräjäoikeus ei olisi saanut määrätä aiemman adoption voimassaolosta, vaan asia olisi tullut jättää laissa säädettyjen lapseksiottamisen oikeusvaikutusten varaan.

Vantaan käräjäoikeuden 18.3.2008 tekemä päätös tuli A:n aiempaa kantelua käsiteltäessä oikeusasiamiehen tietoon. Päätöstä oli selvitetty myös A:ta koskevassa lehtiartikkelissa (Helsingin Sanomat 19.5.2008). Puhelinkeskusteluissa allekirjoittaneen vanhemman oikeusasiamiehensihteerin kanssa kävi ilmi, että A oli hämmentynyt asian saamasta käänteestä ja että hän tunsu epävarmuutta siitä, mitä seurauksia Vantaan käräjäoikeuden 18.3.2008 vahvistetulla päätöksellä mahdollisesti tulisi olemaan. Hän oli itse sitä mieltä, että uuden adoption vahvistaminen ei tapahtunut lapseksiottamislain mukaisesti. A oli kirjeensä mukaan hakenut aiemman lapseksiottamista koskevan päätöksen purkua korkeimmalta oikeudelta kahdesti siinä kuitenkaan menestymättä.

A:n mielipiteen huomioon ottaen oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio otti eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestaan tutkittavaksi, oliko asiassa menetelty lapseksiottamisesta annetun lain mukaisesti. Asia siirtyi ratkaistavakseni tultuani valituksi eduskunnan oikeusasiamieheksi Paunion jälkeen.

2

SELVITYS

Vantaan käräjäoikeuden osastopäällikkö C antoi 18.6.2008 laamannin sijaisena asiasta lausunnon, johon liittyi lapseksiottamispäätöksen tehneen notaarin, sittemmin varatuomarin D:n 17.6.2008 antama selvitys. A antoi asiassa oman vastineen.

Varasin vielä Vantaan kärjäoikeuden laamannille E:lle ja varatuomari D:lle tilaisuuden selityksen antamiseen asiassa. Laamanni E antoi 9.12.2009 lausunnon johon liittyi varatuomari D:n 7.12.2009 päivätty selitys.

Käytettävissäni on ollut myös Vantaan kärjäoikeuden asiakirjavihko H07/10532 lapseksiottamista koskevassa asiassa sekä 18.3.2008 annettu päätös.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

A:n kantelu

A arvosteli 7.8.2006 päivätyssä kantelussaan Vantaan kärjäoikeuden menettelyä ja Vantaan sosiaali- ja terveystieteiden Tikkurilan sosiaali- ja terveysaseman sosiaalityöntekijöiden menettelyä. Kantelun mukaan A oli ollut vuonna 2001 Tikkurilan sosiaali- ja terveysaseman asiakkaana. Hän kertoi itse, että tarkoituksena oli hakea hänen avopuolisolleen oheishuoltajuutta. Tikkurilan sosiaali- ja terveyskeskuksessa oli asiakirjojen mukaan valmisteltu vain lapsen adoptiota koskevaa asiaa. Hakemus oli lähetetty Vantaan kärjäoikeuteen, joka oli 11.12.2001 vahvistanut adoption, jossa A:n avopuoliso F oli vahvistettu B:n adoptiovanhemmaksi.

Koska A ja F eivät olleet naimisissa keskenään, lapseksiottamislain mukainen ns. perheen sisäinen adoptio ei ollut mahdollinen. Vantaan kärjäoikeuden vahvistaman adoption oikeusvaikutukset määräytyivät lapseksiottamislain 12 §:n mukaan siten, että B:stä tuli lapseksiottamisen jälkeen oikeudellisesti pelkästään F:n lapsi ja lapsen oikeudelliset siteensä biologiseen äitiinsä A:han katkesivat kokonaan. Perheen elämä jatkui muuten samanlaisena.

A:n mukaan asia tuli esille vasta vuonna 2006, jolloin pariskunta oli muuttanut tilapäisesti erilleen ja selvitti lastenvalvojan luona, millaisia sopimuksia heidän olisi syytä tehdä. Tuohon asti A kertoi uskoneensa F:n olevan tyttärensä oheishuoltaja. Tuossa tilanteessa hänelle selvisi siis, ettei hän ole lapsensa huoltaja eikä oikeudellinen vanhempi.

A:n ja hänen lapsensa välille syntynyt tilanne muistuttaa korkeimman oikeuden ylimääräistä muutoksenhakua koskevan ennakkoratkaisun (KKO 2005:64) tilannetta, jossa mies oli ottanut avopuolisensa alaikäisen tyttären ottolapsekseen. Pariskunta ei ollut ottanut huomioon, että tästä seurasi lapsen biologisen äidin huoltajuuden menetys. Lapseksiottaminen oli siten perustunut lain sisältöä koskevaan erehdykseen. Korkein oikeus purki lapseksiottamista koskevan päätöksen, koska se ei ollut lapsen edun mukainen.

A oli kantelukirjeensä ja vastineensa mukaan hakenut kahdesti ensimmäisen adoptiopäätöksen purkua. Hän oli kuitenkin tullut tietoiseksi aiemman päätöksen oikeusvaikutuksista purkuhakemuksen menestymisen kannalta liian myöhään (OK 31 luvun 7 §:n 1 mom:n 4 kohta ja 10 §).

Kanteluasiaa koskevassa ratkaisussaan oikeusasiamies ei nähnyt Vantaan kärjäoikeuden menettelyssä aihetta epäillä lainvastaista menettelyä. Sitä vastoin hän katsoi niiden Vantaan sosiaalitoimen sosiaalityöntekijöiden, jotka olivat vastanneet pariskunnan ottolapsineuvonnasta, menetelleen lainvastaisesti, sillä selvitys osoitti, että aiotun lapseksiottamisen oikeusvaikutukset oli selvitetty ottolapsineuvonnan yhteydessä puutteellisesti. Sosiaalityöntekijät eivät olleet ottaneet riittävästi huomioon

sitä, että perheen sisäinen adoptio edellyttää adoptiovanhempien keskinäistä avioliittoa. Oikeus-asiames Paunio antoi huomautuksen kyseisestä ottolapsineuvonnasta päävastaavalle sosiaalityöntekijälle. Hän katsoi edellisen työparina olleen sosiaalityöntekijän menetelleen asiassa lainvastaisesti.

Uusi adoptiopäätös

Koska korkein oikeus ei ollut purkanut B:n aiempaa lapseksiottamista koskevaa päätöstä, A:n vaihtoehdoksi jäi hakea oman lapsensa adoptiota lapseksiottamislain 4 §:n mukaisesti. A sai ottolapsineuvontaa ja jätti 21.12.2007 päivätyn hakemuksen biologisen lapsensa lapseksiottamisesta Vantaan kärjäoikeuteen. F oli oikeudellisena vanhempnana antanut suostumuksensa aiotulle adoptiolle.

Hakemuksessa todettiin, että *"tarkoitus on palauttaa vanhemmuus takaisin äidille"*. A:n mukaan pariskunnan tarkoituksena oli hakea adoption vahvistamisen jälkeen F:lle B:n oheishuoltajuutta.

Asian kärjäoikeudessa ratkaissut silloinen notaari myöhemmin varatuomari D on kertonut selvityksessään tiedustelleensa puhelimitse A:lta ennen päätöksen tekemistä, toivoiko tämä aiemman adoption pitämistä voimassa, mihin A oli vastannut myöntävästi. D vahvisti haetun adoption, mutta piti päätöksellään myös voimassa aiemmin vahvistetun F:n ja B:n välisen adoption.

D kertoi selvityksessään nojautuneensa päätöksessään lapseksiottamislain 4 §:ään, jonka mukaan ottovanhempi voi ottaa lapsekseen oman aiemmin ottolapseksi antamansa lapsen. D ja asiastalautsunnon antanut osastopäällikkö C pitivät annettua päätöstä lainmukaisena muun muassa siksi, että vastaavanlainen tilanne syntyy, jos yhdessä lapsen adoptoineet aviopuolisot myöhemmin eroavat.

A totesi omana aloitteena käsiteltävään asiaan antamassaan vastineessa, että Vantaan kärjäoikeuden päätöksen aineellinen lopputulos on heidän kannaltaan sinänsä hyvä, mutta hän pitää tilannetta hämmentävänä. Hänen pelkonaan on, että päätös ei ole laillinen eikä siten kestävä ja että se aiheuttaa tämän vuoksi ongelmia yhteyksissä eri viranomaisten kanssa.

3.2

Oikeudellinen arvio

3.2.1

Asiaa koskeva lainsäädäntö

Peräkkäisten lapsekseksiottamisten oikeusvaikutukset

Lapseksiottamislain 12 §:n 1 momentin mukaan ottolasta on lapseksiottamisen jälkeen pidettävä ottovanhempien eikä aikaisempien vanhempien lapsena sovellettaessa mitä sukulaisuuden ja lainkouden oikeudellisista vaikutuksista on voimassa, jollei erikseen muuta säädetä tai ottolapsisuhteen luonteesta muuta johdu.

Lainkohtaa koskevassa hallituksen esityksessä on selostettu erikseen säännöksen merkitystä siinä tapauksessa, että sama lapsi adoptoidaan useamman kerran:

"Säännös merkitsee näin ollen sitä, että ensimmäisen lapseksiottamisen seurauksena katkeavat lapsen suhteet hänen biologisiin vanhempiinsa ja näiden sukulaisiin. Jos taas lapsi on otettu jo aikaisemmin ottolapseksi ja sen vaikutuksesta on syntynyt oikeudellinen suhde lapsen ja ottovan-

hempien sekä näiden sukulaisten välille, lakkaavat tämän lapseksiottamisen oikeudelliset vaikutukset, kun lapsi uudelleen otetaan ottolapseksi." (HE 147/1978, s. 29, säännökset otettiin myöhemmin sellaisenaan vuonna 1985 annettuun lakiin lapseksiottamisesta, ks. HE 107/1984 s. 17 alk.)

Perheen sisäinen adoptio

Lain 12 §:n 2 momentissa on säädetty poikkeus edellä selostetun 12 §:n 1 momentin mukaisen pääsäännön perusteella määräytyvistä adoption oikeusvaikutuksista lapsen ja biologisen vanhemman sekä ottovanhemman välillä. Säännöksen mukaan lasta on kuitenkin pidettävä puolisoiden yhteisenä lapsena, jos puoliso on avioliiton aikana tai avioliiton purkaututtua kuoleman johdosta yksin ottanut ottolapseksi toisen puolison lapsen.

Edellä mainitussa hallituksen esityksessä tätä säännöstä on perusteltu seuraavasti:

"Säännöksen 2 momentissa ehdotetaan lapseksiottamisen oikeusvaikutukset säädettäväksi 1 momentin pääsäännöstä poikkeavalla tavalla siinä tapauksessa, kun puoliso on yksin ottanut ottolapseksi toisen puolison lapsen. Lapseksiottamisen seurauksena lapsen oikeussuhde katkeaa ainoastaan siihen aikaisempaan vanhempaan ja tämän sukulaisiin nähden, joka ei ole avioliitossa lapseksiottajan kanssa. Sen sijaan lapsen suhde toiseen vanhempaan ja lapseksiottajana olevaan vanhemman puolisoon on sama kuin jos lapsi olisi heidän yhteinen lapsensa. Säännös perustuu samoihin näkökohtiin kuin lakiehdotuksen 6 §:n pääsääntö, jonka mukaan puoliset voivat avioliiton aikana ainoastaan yhdessä ottaa ottolapsen." (HE 147/1978 s. 30, lakiehdotuksen 6 § vastaa nykyisen lapseksiottamislain 6 §:ää.)

Kysymyksessä on siten niin sanottu perheen sisäinen adoptio, jonka vaikutuksesta toisen puolison lapsesta tulee molempien puolisoiden yhteinen lapsi. Vantaan käräjäoikeuden 18.3.2008 antaman päätöksen lopputulos vastaa tosiasiallisesti perheen sisäistä adoptiota lukuun ottamatta sitä, että A ja F eivät adoption vahvistamisen aikaan olleet solmineet avioliittoa, vaikka he asuivatkin yhdessä. Asia ilmeni väestötietojärjestelmästä, jonka ote on ollut käytettävissäni.

Lapseksiottamislain 7 §:n mukaan muut kuin puoliset eivät voi yhdessä ottaa ottolasta. Vastaavasti myös perheen sisäinen adoptio on tarkoitettu vain aviopuolisoille. Lapseksiottamislakia laadittaessa tosin pohdittiin myös sitä vaihtoehtoa, että perheen sisäinen adoptio olisi tullut mahdolliseksi myös niin sanotuille avopuolisoille. Asiaa pohtinut oikeusministeriön työryhmä tekikin tätä koskevan ehdotuksen (*Savolainen – Halme-Kauranen – Jaakkola – Rautanen – Mattila*: Ehdotus ottolapsia koskevan lainsäädännön uudistamisesta, Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 5/1977, s. 60 alk.). Lakiehdotusta koskevasta hallituksen esityksestä ilmenee kuitenkin, että lausunnonantajat suhtautuivat tältä osin ehdotukseen kielteisesti. Kielteistä suhtautumista perusteltiin mm. sillä, että "avioliitonomainen olosuhde" oli käsitteenä määrittelemätön ja sen vuoksi mm. suhteen toteamisen arveltiin olevan vaikeaa. Myös suhteiden kestävyydestä esitettiin epäilyjä (HE 147/1978 s. 10). Eduskunnalle annetun lakiehdotuksen ja sittemmin säädetyn lain mukainen perheen sisäinen adoptio koskee tämän vuoksi vain aviopuolisoita (HE 147/1978 s. 23) Samoin asiaa on selostettu myös alan kirjallisuudessa (Mattila: *Lapsioikeuden pääpiirteet*, Helsinki 1984 s. 68, 71; Sosiaali- ja terveysministeriö / oppaita 1998:7 *Ottolapsineuvonta*, s. 5-6.)

Myös Ruotsin lainsäädännössä adoption oikeusvaikutuksista on säädetty samalla tavoin. Ruotsissakin perheen sisäinen adoptio on siis mahdollista vain aviopuolisoitten kohdalla (ks. föräldrabalken 4 kap. 7 §):

Rekisteröidyn parisuhteen osapuoli on 1.9.2009 alkaen voinut adoptoida parisuhteen toisen osapuolen lapsen samoin oikeusvaikutuksien kuin siinä tapauksessa, että lapseksi otettava on lapseksiottajan puolison lapsi. Tästä muutoksesta on säädetty lailla (laki rekisteröidystä parisuhteesta 9 § 3 mom. lain 391/2009 mukaan muutettuna).

Ottolapsisuhteen luonteesta johtuvat poikkeukset (12 §:n 1 mom.)

Muun adoption kuin perheen sisäisen adoption oikeusvaikutuksista on lapseksiottamislain 12 §:n 1 momentin viimeisessä lauseessa vielä säädetty mahdollisuudesta poiketa eräissä tapauksissa. Näin on silloin, kun laissa on erikseen säädetty toisenlaisesta oikeusvaikutuksesta muulla tavoin tai muunlainen oikeusvaikutus voi johtua ottolapsisuhteen luonteesta. Säännös näyttäisi siten sallivan poikkeamisen siitä pääsäännöstä, että lasta on lapseksiottamisen jälkeen pidettävä pelkästään ottovanhemman (tai ottovanhempien) lapsena.

Käsitykseni mukaan tällä ei kuitenkaan ole voitu tarkoittaa senkaltaista tilannetta, johon Vantaan käräjäoikeuden päätöksessä on edellä tarkoitettua päätöksessä päädytty. Lainkohtaa perusteltiin sitä koskevassa hallituksen esityksessä näkökohdilla, joiden mukaan kaikkia tarpeellisia muutoksia muuhun lainsäädäntöön ei ollut mahdollista tehdä lapseksiottamislain säätämisen yhteydessä. Hallituksen esityksessä viitataan tässä yhteydessä mm. avioliittolain mukaisiin avioesteisiin, sukulaisten välisiin seksuaalirikoksiin ja mm. tuomarinjäävyyteen. Näissä tilanteissa lapseksiottamisen oikeusvaikutuksista poikkeaminen saattoi perustelujen mukaan siis olla aiheellista (HE 147/1978, s. 30).

Nähdäkseni hallituksen esityksessä mainittuja kysymyksiä koskeva lainsäädäntö on vuoden 1978 jälkeen kuitenkin kaikilta osin uudistettu ja ottolapsisuhteen merkitys on näin ollen tarpeellisilta osin voitu ottaa lainsäädännössä huomioon. Muutoinkaan säännöksen taustalla ei näyttäisi olleen sellaisia näkökohtia, jotka voisivat vaikuttaa Vantaan käräjäoikeuden päätöksen lainmukaisuuden arviointiin

Johtopäätös

Lapseksiottamista koskevan lain mukaan lapseksiottamisen vaikutuksesta syntyvät ja lakkaavat oikeussuhteet lapsen ja biologisten vanhempien sekä lapsen ja ottovanhempien välillä määräytyvät suoraan lain nojalla. Lailla ei ole annettu tuomioistuimelle oikeutta käyttää harkintavaltaa asiassa ja määrätä adoption vahvistamisen yhteydessä lapseksiottamisen oikeusvaikutuksista muulla tavoin kuin laissa on säädetty.

Adoption oikeusvaikutuksista säätämisen merkityksen taustalla on kysymys niin sanotuista vahvoista ja heikoista adoptioista (*adoptio plena* ja *adoptio minus plena*). Suomessa ennen vuotta 1980 vahvistetut ottolapsisuhteet luettiin ns. heikkojen adoptioiden piiriin. Tuolloin vahvistetuissa adoptioissa ottolapsi mm. säilytti perintöoikeuden biologisten vanhempiensa jälkeen eikä ottolapsen perintöoikeus toisaalta saanut loukata ottovanhempien omien lasten perintöoikeutta. Tilanne muuttui vuoden 1980 alusta voimaan tulleen lapseksiottamislain mukaan. Adoptoitu lapsi on nykyisen järjestelmän mukaan täysin yhdenvertainen ottovanhempien omien lasten kanssa. Lapsen siteet hänen biologisiin vanhempiinsa katkeavat adoptiossa kokonaan. Niin sanottua vahvaa adoptiota pidetään nykyisin lapsen edun mukaisena.

Nykyisen lapseksiottamislain 42 b §:n mukaan niissä valtioissa vahvistetut ns. heikot adoptiot, jotka ovat Haagin vuoden 1993 lasten suojelua sekä yhteistyötä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa koskevan yleissopimuksen jäsenvaltioita, voidaan ottovanhempien tai lapsen hakemuksesta vahvis-

taa Helsingin hovioikeudessa ns. vahvoiksi adoptioiksi, joiden vaikutuksena on lapsen ja hänen aikaisempien vanhempiensa välisen oikeussuhteen lakkaaminen.

Vuoden 2008 Euroopan neuvoston uudistetussa adoptiota koskevassa sopimuksessa ns. vahva adoptio on otettu lähtökohdaksi. Jäsenvaltiot saavat kuitenkin tehdä adoption oikeusvaikutuksia koskevia varauksia.

3.2.2

Vantaan kärjäoikeuden laamannin lausunto

Vantaan kärjäoikeuden laamanni E on lausunnossaan arvioinut asiaa lähtien A:n oikeusturvan tarpeesta. Hänen mukaansa kaikki osapuolet pitävät Vantaan kärjäoikeuden päätöksellä luotua oikeustilaa oikeana ja kohtuullisena. E korostaa, että tuomarin tulee lain noudattamisen ohella etsiä kohtuulliseksi ja oikeaksi koettuja ratkaisuja mm. tuomarinohjeiden avulla. Hän ei nähnyt notaari D:n ratkaisussa moitteen sijaa.

Laamanni E:n näkemys A:n omasta kannasta ratkaisuun poikkeaa siitä kannasta, joka on tullut oikeusasiamiehen tietoon A:lta itseltään. A toteaa asianajajansa G:n välityksellä asiasta seuraavasti:

”On sinänsä helppo yhtyä sekä - - - (D:n nimi) että - - - (C:n nimi) loppuponsiin, joissa todetaan, että po. päätöksen vaikutus on positiivinen ja kohtuullinen - - - (A:n nimi) ja - - - (B:n nimi) kannalta. On yhtä totta, että - - - (B:n nimi) etu sekä äidin ja lapsen tosiasiallinen suhde edellyttävät sitä, että - - - (A:n nimi) on - - - (B:n nimi) äiti ja huoltaja. Asia on ratkaistu asianosaisten kannalta inhimillisesti ajatellen niin kohtuullisesti kuin se tässä tilanteessa on mahdollista, kuten kärjätuomari - - - (C:n nimi) toteaa. Ongelmana on vain se, että kaikessa inhimillisyydestään ja kohtuullisuudestaan huolimatta päätös ei näyttäisi olevan lain mukainen. Näin ollen - - - (A:n nimi) on – varsinkin aiemmat tapahtumat huomioon ottaen – aiheellinen ja perusteltu pelko, ettei päätös tulisi vastaisuudessa täydellä varmuudella kuitenkaan pysymään voimassa.”

Todettakoon, että A:n asiaan 18.7.2008 antama vastine oli laamanni E:lle osoitetun selityspyynnön mukana.

Katson, että asiaa riidattomasti koskevan lainsäädännön sivuuttaminen ratkaisussa on mahdollista vain perustuslain 106 §:n tarkoittamissa tilanteissa. Tuomioistuimen tulee sen mukaan antaa etusija perustuslaille, jos lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa. Tällaista ristiriitaa en voi puheena olevassa tapauksessa havaita.

3.2.3

Notaari D:n kanta

D totesi selvityksessään soittaneensa A:lle ennen lapseksiottamista koskevan asian ratkaisua tarkoituksenaan varmistua A:n tarkoituksesta. D:n selvityksen mukaan hän halusi tietää, oliko A:n tarkoitus saada aiempi adoptiopäätös kumotuksi vai vain hakea lapsen ja vanhemman välisen suhteen vahvistamista myös A:n ja B:n välillä. Kun A oli tähän todennut, ettei tarkoituksena ollut kumota aiempää päätöstä, oli D pitänyt selvityksen mukaan tätä lähtökohtanaan.

D kertoi tarkistaneensa, että lapseksiottamista koskeva laki sallii oman lapsen lapseksiottamisen ja totesi menetelleensä tätä koskevan 4 §:n mukaisesti. D totesi lisänneensä päätökseen ”selvennyksen vuoksi” maininnan siitä, että F on edelleen B:n ottoisä. Tämän ”selvennys” on ratkaisun lainmu-

kaisuuden arvioinnin kannalta avainasemassa. Ilman sitä päätöksen oikeusvaikutukset olisivat määrättyneet lapseksiottamista koskevan lain mukaan.

D vetosi selvityksessään erityisesti siihen, ettei kysymyksessä ollut avopuolisoiden yhteinen adoptio, sillä aiemmasta adoptiopäätöksestä oli kulunut yli kuusi vuotta. Määrätessään adoptiopäätöksen yhteydessä adoption oikeusvaikutuksista hän tuli kuitenkin luoneeksi avopuolisoiden yhteisen adoption, joka ei ole lapseksiottamislain mukainen.

D totesi myöhemmin antamassaan selityksessä ratkaisseensa asian ”*parhaan ymmärryksensä mukaan*”. D kertoi selvittäneensä asiaa myös ns. tutortuomarinsa kanssa sekä lukeneensa tarkasti lapseksiottamisesta annetun lain säännökset. Ratkaisunsa D totesi perustaneensa lain sanamuotoon.

D:n A:lle osoittama kysymys osoittaa kuitenkin jo, että hänen käsityksensä siitä, että adoption hakija voisi jotenkin vaikuttaa lapseksiottamisen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin, ei ollut lapseksiottamislain mukainen, kuten edellä olen todennut.

Vantaan käräjäoikeuden päätöksellä määrättyjä laista poikkeavia B:n lapseksiottamisen oikeusvaikutuksia on nähdäkseni pidettävä asianosaisia ja tuomioistuimia sekä muita viranomaisia sitovina, vaikka niistä määrättäessä onkin menetelty lainvastaisesti.

3.2.4

Johtopäätös ja menettelyn arviointi

Perustuslain 109 §:n mukaan oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Edellä olevan perusteella katson, että notaari sittemmin varatuomari D menetteli lainvastaisesti päättäessään 18.3.2008 lapseksiottamisen vahvistamisen yhteydessä lapseksiottamisen oikeusvaikutuksista toisin kuin lapseksiottamista koskevassa laissa on säädetty.

Otan kuitenkin huomioon sen, että notaari D oli selvityksen mukaan pyrkinyt selvittämään asiaa myös ns. tutortuomarinsa kanssa, joka ei kuitenkaan ollut osannut häntä auttaa. Tyydyn tämän vuoksi saattamaan varatuomari D:n tietoon käsitykseni hänen menettelynsä lainvastaisuudesta.

Asiassa on vielä arvioitava, onko Vantaan käräjäoikeudessa annettu notaarin ratkaistavaksi oikeudellisesti liian vaikeita asioita. Adoption vahvistaminen on nähdäkseni tyypillisesti senkaltaisen asia, joita käräjäoikeuksissa on annettu notaareiden ratkaistavaksi. Jos notaari D olisi tyytynyt tutkimaan lapseksiottamisen edellytykset lapseksiottamislain 1 luvun perusteella ja – arvioituaan niiden täyttyvän – vahvistamaan adoption hakemuksen mukaisesti, syntynyt ongelma olisi vältetty. Minulla ei tämän vuoksi ole nähdäkseni aihetta epäillä, että Vantaan käräjäoikeudessa olisi annettu tuomioistuinharjoittelua suorittavalle liian vaikea tehtävä.

Totean vielä, että oikeusministeriössä on vireillä lapseksiottamislain uudistamista koskeva hanke. Asiaa varten asetetun työryhmän tulee antaa ehdotuksensa uutta adoptiolakia koskevaksi esitykseksi 30.11.2010 mennessä. Saatan tämän päätökseni työryhmän tietoon siinä muodossa, jossa se voidaan julkistaa.

Asia ei anna minulle aihetta enempään.

4

TOIMENPITEET

Totean eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 2 momentin mukaisesti notaari, sittemmin varatuomari D:n menetelleen lainvastaisesti edellä selostetussa asiassa. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestäni varatuomari D:lle.